

Людмила Гудзинська, к .е. н.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

РИЗИКИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКІВ В УКРАЇНІ: СЕКТОР ДОМОГОСПОДАРСТВ

Ludmyla Hudzynska, PhD in Economics

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

THE RISKS OF FORMING THE RESOURCE BASE OF BANKS IN UKRAINE: HOUSEHOLD SECTOR

The article gives an assessment of capacity of households to form the resource base of banks. This article identified: the basic laws of formation the resource base of banks in part of new deposits, including their structure by currency types, investments terms; the main current and prospective trends of citizens propensity for savings, including by placing money in banks and by currency types; options of citizens save ability depending on the composition of households by number of employees of their members, the level and structure of income and expenses, the sphere of income forming. It was concluded that household's resources save the status of risk sources of banks' resources in the long prospective. The focus on the positive changes in motivational behavior of citizens about savings in general and the change of relationship between its organized and unorganized forms in particular are possible upon condition of raising living standards.

Key words: resources of households, resource base of banks.

Постановка проблеми. Банківський сектор України нині проходить період глибинних перетворень, кінцева мета яких – забезпечення фінансової стабільності банківської системи як основи фінансової стабільності в економіці в цілому. У зв'язку з цим актуалізується питання досягнення банківською системою рівня фінансової стійкості, який забезпечує спроможність цієї системи протистояти ризикам, вплив яких суттєво посилюється в умовах загальної розбалансованості економічної системи. Моніторинг та оцінка таких ризиків покликані забезпечити на виході визначення критичних точок, в яких вплив деструктивних явищ в тій чи іншій сфері суспільних відносин може спричинити руйнівні, в тому числі незворотні, процеси в банківській системі, опрацювання стратегії та обрання відповідного цієї стратегії інструментарію мінімізації впливу таких ризиків, виведення банківської системи на стабільний тренд підвищення фінансової стійкості.

В системі банківських ризиків одне з ключових місць належить ризикам формування ресурсної бази банків. В сучасних умовах в Україні одним з найбільш нестабільних та складно прогнозованих джерел формування ресурсної бази банків є ресурси домогосподарств. Загалом «з досвіду зарубіжних країн відомо, що результати фінансової діяльності домашніх господарств є реальним фундаментом для забезпечення ефективного розвитку національної економіки: чим вищий фінансовий ресурс домашніх господарств країни, тим вищий рівень фінансової стійкості її національної економіки, здатності протистояти фінансовим ризикам і кризовим ситуаціям зовнішнього та внутрішнього характеру»¹. Прагматична оцінка ресурсоутворюючої функції домогосподарств розцінюється як запорука правильного вибору банками власної стратегії формування ресурсної бази, розстановки акцентів між зовнішніми та внутрішніми джерелами фінансових ресурсів, виходячи з оцінки їх потенціалу та довготривалості тренду, а також формування позитивних багаторівневих причинно-наслідкових зв'язків в загальній системі банківських ризиків (наприклад, зменшення ризику ліквідності за рахунок створення позитивного довгострокового тренду формування ресурсної бази банків, зокрема, в частині приросту депозитів

¹ Козоріз, М.А., Ключник, Л.В. (2014). Фінансові ресурси домашніх господарств: проблеми формування і використання. *Регіональна економіка*, 1, 94-103. <irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?...2...> (2016, жовтень, 11).

домогосподарств, що, у свою чергу, зумовлює зменшення потреби у міжбанківських кредитах та коштах центрального банку).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику загальної платоспроможності домогосподарств, формування мотиваційної поведінки громадян щодо здійснення заощаджень, в тому числі шляхом розміщення коштів у банківських установах, досліджують такі науковці, як: О.Альхімович, В.Купченко, М.Козоріз, Л.Ключник, С.Юрій, Т.Кізіма, В.Федосов, Р.Квасницька, О.Шаманська, О.Глушенко, Т.Клименко, М.Тарасюк та інші. Подібним дослідженням властива постійна запитуваність, зважаючи на високу мінливість середовища, в якому формується така поведінка. Її належна оцінка дозволяє своєчасно діагностувати потенціал домогосподарств з точки зору мотиву та фінансової спроможності збільшувати частку організованої форми заощаджень, прогнозувати тривалість вектору трансформації цього потенціалу, оцінювати на цій основі ризики та перспективи для ресурсної бази банків.

Метою статті є оцінка спроможності домогосподарств України щодо формування ресурсної бази банків у довготривалому періоді.

Виклад основного матеріалу дослідження. Структурування банківської системи в Україні в кінцевому підсумку має забезпечити становлення реального інституту фінансового посередництва, здатного через свою продуктову політику на довготривалій основі збалансувати пропозицію банківських продуктів та структуру попиту на них з боку потенційних клієнтів. Потенціал спроможності банків щодо реалізації такої політики об'єктивно визначається станом їх ресурсної бази, у формуванні якої значну роль відіграють кошти домогосподарств.

Слід відзначити, що вживані центральним банком заходи з оновлення банківської системи України призвели до певних позитивних результатів, в тому числі в частині зростання депозитної бази банків, що надзвичайно важливо в умовах, в яких країна перебуває кілька останніх років. Так, у 2016 р. намітилася позитивна тенденція зростання частки зобов'язань банків в частині коштів фізичних осіб (зокрема, при значеннях цього показника 40,0% станом на кінець 2013 р., 35,2% – на кінець 2014 р., 33,8% – на кінець 2015 р., вже за підсумками першого кварталу 2016 р. він зріс спочатку до 34,6%, в кінці першого півріччя цього ж року – до 35,3%, а на кінець 8-го місяця 2016 р. – до 35,8%). Показово, що впродовж усього аналізованого періоду мала місце стійка тенденція зростання частки зобов'язань банків перед суб'єктами господарювання – з 23,6% станом на кінець грудня 2013 р. до 34,0% за підсумком 8-ми місяців 2016 р. при одночасному зменшенні цього показника в частині міжбанківського кредиту та коштів Національного банку України – з 20,8 до 18,4% (на відміну від 2015-2016 рр., коли даний показник зріс з 16,0 до 20,8%). Це означає, що зростання відносного показника відбувалося одночасно із збільшенням його абсолютної величини – зокрема, за 8 місяців 2016 р. приріст депозитів фізичних осіб у національній валюті склав 4,8%¹.

Разом із тим, більш детальний аналіз динаміки зміни депозитної бази банків в частині ресурсів домогосподарств дозволяє виявити досить загрозливі тенденції, які надалі, у відносно тривалому періоді, можуть суттєво впливати на стан формування ресурсної бази банківської системи.

Насамперед, дискусійним залишається питання повноти відновлення довіри до банківської системи. Не дивлячись на певні позитивні зрушення в зростанні депозитної бази банків за рахунок коштів фізичних осіб, в її структурі можна спостерігати формування деяких негативних тенденцій, які в подальшому визначатимуть кредитоспроможність банків. Йдеться, у першу чергу, про структуру нових депозитів банківської системи України, в якій, як показує аналіз, формуються наступні процеси: по-перше, не дивлячись на те, що в структурі нових депозитів домашніх господарств вагоме місце належить депозитам строком більше 6-ти місяців, їх частка станом на кінець серпня 2016 р. залишалася все ще значно меншою від показника на кінець 2013 р. і у 2016 р. характеризувалася високою нестабільністю; по-друге, у 2016 р. залишаються стабільними частки депозитів домогосподарств строком 1-3 місяці та до 1 місяця та, що найбільше насторожує, зростає частка депозитів на вимогу – зазначені депозити сукупно складають 53,2% в структурі нових депозитів домогосподарств; по-третє, контингент нових вкладників банків зростає, головним чином, до заможних громадян.

Досить складна ситуація спостерігається в сегменті приросту депозитів фізичних осіб в іноземній валюті. Тут, на відміну від гривневих депозитів, не відбулося відновлення абсолютного

¹ Огляд банківського сектору. Випуск 1. Жовтень 2016. *Офіційний сайт Національного банку України*. <<https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=37585678>> (2016, жовтень, 10).

обсягу депозитної маси, який мав місце наприкінці 2013 року. До цього часу валютні депозити населення не перевищують 60% показника станом на кінець грудня 2013 року. Позитивна динаміка зростання обсягів валютних депозитів намітилася лише в 2016 р. – їх обсяг зріс на 3,7%, проте таке збільшення відбулося переважно за рахунок ощадних сертифікатів. Повільний процес формування позитивного тренду зростання валютних депозитів у банківській системі, як на нашу думку, зберігатиметься і надалі. Його визначальними чинниками виступатимуть: збереження обмежень щодо зовнішньої трудової міграції, насамперед, в Російській Федерації, яка виступає одним з вагомих джерел притоку валюти в країну (зокрема, за оцінками Національного банку України, «про реальність сценарію свідчить скорочення грошових переказів у 2015 році майже вдвічі порівняно з 2014 роком – до 1.16 млрд. дол. США ...»¹); збереження загальної тенденції низького рівня життя населення, подальшої девальвації національної валюти, а відтак низької платоспроможності домогосподарств в сегменті валютних заощаджень, включаючи їх організовану форму (до речі, на фоні зростання впродовж першого півріччя 2016 р. частки нових депозитів домогосподарств загальний обсяг угод зменшився²).

Наведене дає підстави говорити про ресурсну базу банків як про досить нестабільну з точки зору формування їх кредитного портфеля.

Зазначені тенденції є об'єктивним наслідком ситуації у сфері доходів населення, яка, власне, визначає мотиваційну поведінку громадян у сферах споживчих та неспоживчих, включаючи заощадження, в тому числі у вигляді банківських вкладів, витрат. Основні характеристики такої ситуації є наступні.

У першу чергу, слід зазначити, що, не дивлячись на зростання у 2015 р. порівняно з 2014 р. номінальних доходів населення на 15,0%, в реальному обчисленні їх обсяг зменшився на 22,2%, чому сприяли висока інфляція, девальвація національної валюти, зростання безробіття, зниження платоспроможності реального сектору економіки. При цьому відбувався активний процес втрати заробітною платою бюджетоутворюючої (в контексті бюджету домогосподарства) функції – зокрема, у ІІІ кварталі 2015 р. частка заробітної плати в структурі доходів населення склала лише 36,2% проти 41,2% у І кварталі цього ж року, у зв'язку з чим лідируючі позиції зайняла категорія «соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти» (40,1%)³. Як наслідок, в загальній кількості домогосподарств на домогосподарства, в яких заробітна плата виступає основним видом доходу, припадає 47,9%. 43,7% займають домогосподарства, в яких основним видом доходу є трансферти, доходи від власності та інші доходи⁴.

Ситуація у сфері доходів домогосподарств формує відповідний стан у сфері їх видатків⁵.

У 2015 р. порівняно з 2014 р., зокрема, у грошових витратах домогосподарств зросла частка витрат на придбання продуктів харчування та безалкогольних напоїв – 47,8 до 49,6%, оплату житла, води, електроенергії, газу та інших видів палива – з 9,9 до 11,5%. При цьому зменшилися витрати на придбання одягу і взуття – з 6,7 до 6,4%, товарів домашнього вжитку, побутової техніки та поточного утримання житла – з 2,5 до 2,2%, на відпочинок і культуру – з 1,9 до 1,7%. У свою чергу, зменшилися витрати на капітальний ремонт, будівництво та ремонт житла та інших будівель – з 0,5 до 0,3%, купівлю акцій, сертифікатів, валюти, вклади до банків – з 3,0 до 2,3%.

Разом з тим, має місце суттєва відмінність у схильності та спроможності до заощаджень між домогосподарствами з різним рівнем доходу. Так, зокрема, у 2015 р. частка витрат на купівлю акцій, сертифікатів, валюти, вкладів до банків в грошових витратах домогосподарств в розрізі

¹ Звіт про фінансову стабільність. Випуск 1. Червень 2016. *Офіційний сайт Національного банку України*. <<https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=32241744>> (2016, жовтень, 14).

² Огляд банківського сектору. Випуск 1. Жовтень 2016. *Офіційний сайт Національного банку України*. <<https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=37585678>> (2016, жовтень, 10).

³ Доходи та витрати населення у І-ІІІ кварталах 2015 року й у 2015 році. Експрес-випуск. 31.03.2016 № 68/0/02.2вн-16. *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. <<http://www.ukrstat.gov.ua/>> (2016, жовтень, 12).

⁴ Витрати і ресурси домогосподарств України у 2015 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України). Статистичний збірник. Частина І. *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. <<http://www.ukrstat.gov.ua/>> (2016, жовтень, 14).

⁵ Витрати і ресурси домогосподарств України у 2015 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України). Статистичний збірник. Частина І. *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. <<http://www.ukrstat.gov.ua/>> (2016, жовтень, 14).

домогосподарств з розміром середньодушових еквівалентних доходів (у розрахунку на місяць) до 480,0 грн. становила лише 0,4%, 480,1-840,0 грн. – 0,3%, 840,1-1200,0 грн. – 0,9%, 1201,0-1560,0 грн. – 0,8%, 1561,0-1920,0 грн. – 1,0%, 1921,0-2640,0 грн. – 1,8%, 2641,0-3000,0 грн. – 2,4%, 3001,0-3720,0 грн. – 3,2%, понад 3720,0 грн. – 5,6%. Таким чином, розрив між крайніми групами за аналізованим показником становить 14 разів. Фактично про схильність до заощаджень в контексті реальної платоспроможності можна говорити лише стосовно домогосподарств останньої групи. Водночас контингент таких домогосподарств є незначним, усього 8,2% від загальної кількості домогосподарств.

На підвищення рівня схильності домогосподарств до заощаджень впливає також збільшення кількості працюючих в них членів. В розрізі домогосподарств, в яких є одна, дві та три і більше працюючих осіб, можна спостерігати зростання частки неспоживчих грошових витрат – відповідно з 7,3 до 7,9 та до 9,0%, в тому числі на купівлю акцій, сертифікатів, валюти та вклади до банків – відповідно з 1,7 до 2,4 та до 4,2%. Водночас, із загальної кількості домогосподарств майже третина припадає на домогосподарства, де немає працюючих осіб. А в загальній кількості домогосподарств, в яких є працюючі особи, домогосподарства, в яких є лише одна працююча особа, складають майже половину.

Значно вищий потенціал щодо здійснення заощаджень мають домогосподарства, в яких основним доходом є доход від підприємницької діяльності. Такі домогосподарства на купівлю акцій, сертифікатів, валюти, вкладів до банків витрачають більше як удвічі більше коштів порівняно з домогосподарствами, де основним видом доходу є заробітна плата, та більше як у п'ятеро – порівняно з домогосподарствами, в яких основним видом доходу є доходи від трансфертів, власності та інші доходи. По домогосподарствах, в яких основним видом доходу є доход від самостійної трудової діяльності, зазначені перевищення становлять відповідно 1,6 та 3,5 раза. Проте на домогосподарства, в яких основним видом доходу є доход від підприємницької діяльності чи доход від самостійної трудової діяльності, припадає усього відповідно 0,6 та 7,8%.

В цілому ж можна говорити про те, що в Україні формується негативна тенденція зростання контингенту громадян, фінансово залежних від централізованого державного ресурсу (соціальні допомоги, субсидії тощо), з низькою платоспроможністю в цілому, в тому числі у сфері заощаджень. При цьому компенсуюча роль такого централізованого ресурсу в контексті підвищення спроможності отримувачів цього ресурсу у вигляді різноманітних допомог щодо здійснення заощаджень, в тому числі шляхом розміщення коштів на банківських депозитах, залишається досить низькою, оскільки загальний рівень доходу цієї категорії громадян є незначним. До того ж, компенсатори (наприклад, субсидії) запроваджуються із запізненням, що утворює певний часовий лаг, протягом якого «вимиваються» не лише поточні доходи домогосподарств, але й їх заощадження (тобто доходи, сформовані у попередні періоди), та застосовуються щодо окремих категорій громадян (при цьому недосконалість нормативного забезпечення запровадження таких компенсаторів створює певний хаос у правозастосуванні відповідних нормативно-правових актів, які регулюють порядок застосування відповідних компенсаторів), у зв'язку з чим значний контингент громадян, які дійсно потребують державного захисту через механізм субсидування, фактично не мають змоги скористатися таким механізмом.

З іншого боку, низькою схильність до заощаджень залишається і в категорії відносно заможних громадян (про яких можна було б, за інших обставин, говорити як про середній клас). Річ у тому, що при значному підвищенні тарифів на житлово-комунальні послуги, яке відбувається одночасно із запровадженням майнових податків (податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортний податок), інтенсивним знеціненням грошових доходів внаслідок інфляції (чому не в останню чергу сприяють управлінські рішення на кшталт відміни, в якості експерименту, державного цінового регулювання, що, як показує практика, своїм наслідком має різке підвищення цін на відповідні продукти) та девальвації національної валюти, у представників цієї категорії відбувається інтенсивний процес «вимивання» доходу, а отже зменшення тієї його частини, яка може бути використана як на поточне споживання, так і на заощадження. Більш того, у багатьох випадках відбувається спрямування на оплату житлово-комунальних послуг, виконання податкових зобов'язань, придбання споживчих товарів доходу, сформованого у попередні періоди (так званий ефект «проїдання заощаджень»). Таким чином, при перевищенні обсягу сукупних видатків над сукупними фінансовими ресурсами відбувається «зубожіння населення та «проїдання» заощаджень. Домогосподарства змушені шукати додаткові джерела для покриття видатків, що

перевищують наявні ресурси, можуть використовуватися: вилучення коштів, які вкладені у фінансові активи, заощадження у готівковій формі, продаж майна, доходи, що отримані у тіньовому секторі економіки¹.

Така ситуація значною мірою зумовлена некоректним визначенням кількісного значення базового державного соціального стандарту «прожитковий мінімум», внаслідок чого має місце спотворення змісту поняття «середній клас». Відтак, є підстави стверджувати про значно менший за офіційно декларований фактичний контингент реального середнього класу в країні, а також про суттєве горизонтальне зміщення останнього у бік контингенту громадян, основні доходи яких формуються здебільше у так званому «тіньовому» секторі (принагідно зауважимо, що «... за оцінками фахівців до 40% заробітної плати в Україні виплачується в «конвертах», тобто ця частина оплати праці не враховується в офіційній статистиці і занижує реальну ситуацію в сфері оплати праці домашніх господарств»²; у цьому ж контексті слід акцентувати увагу на тому, що «... у практиці розвинутих країн частку середнього класу менше 50% (в Україні приблизно 15–20%) прийнято вважати такою, що загрожує соціальній стабільності держави»³). Саме зазначена категорія суспільства, яка об'єктивно може вважатися середнім класом, на сьогодні формує контингент потенційних вкладників банківської системи – в частині як довгострокових, так і короткострокових (наприклад, з метою часткової компенсації негативного впливу зростання вартості житлово-комунальних послуг, фіскального (податкового) навантаження, інфляції) вкладів.

Таким чином, відновлення довіри до банків відбувається здебільше у сегменті заможних громадян. При цьому вбачається, що і в найближчій перспективі, у даному випадку варто погодитися з оцінками Національного банку України, «депозити повертатимуться у банки переважно за рахунок найбільш заможних домогосподарств ...»⁴, в тому числі тих, чий дохід формуються у так званій «сірій» частині економіки, обсяги якої аж ніяк не зменшуються. Перспектива позитивної динаміки активності зазначеної категорії громадян в частині формування ресурсної бази банків проглядається також з тих позицій, що, не дивлячись на прогнозоване зменшення депозитних ставок у банківській системі (наприклад, за 8 місяців 2016 р. облікова ставка Національного банку України зменшилася з 22,0 до 15,5%, «банки переважно спрямовували надлишкові ресурси у державні цінні папери», що, в сукупності, зумовило зменшення депозитних ставок за цей же період з 21,0 до 17,4%⁵), й надалі зберігатиметься ситуація з низькою привабливістю інших фінансових інструментів, нерухомості (головним чином, через запровадження майнових податків та посилення їх фіскальної ролі) тощо. До речі, за оцінками Національного банку України, «протягом наступних кількох років триватиме перебалансування ресурсної бази комерційних банків. Банки будуть меншою мірою покладатися на зовнішнє фінансування і фокусуватися на депозитах корпоративного сектору та домогосподарств»⁶.

Інша річ, постає питання, чи буде сформована у такий спосіб ресурсна база банків достатньою для здійснення ними активного кредитування, особливо довгострокового, реального сектору економіки. У цьому зв'язку актуалізується проблема формування стійкого тренду збільшення в структурі заощаджень домогосподарств частки їх організованої форми (у 2014 р., наприклад, співвідношення між організованою та неорганізованою формами заощаджень домогосподарств

¹ Глушенко, О.В. (2016). Фінансові ресурси домогосподарств як складова частина фонду національного добробуту України. *Економічний аналіз*, 1, Т. 24, 122-132.

<<http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/2514/1/18.pdf>> (2016, жовтень, 10).

² Козоріз, М.А., Ключник, Л.В. (2014). Фінансові ресурси домашніх господарств: проблеми формування і використання. *Регіональна економіка*, 1, 94-103. <irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?...2...> (2016, жовтень, 11).

³ Гнатенко, І.А., Рубежанська, В.О. (2016). Параметри та показники соціальної безпеки населення України. *Вісник Хмельницького національного університету*, 1, 242-249.

<http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/pdfbase/2016/VKNU-ES-2016-N1_232.pdf> (2016, жовтень, 11).

⁴ Звіт про фінансову стабільність. Випуск 1. Червень 2016. *Офіційний сайт Національного банку України*. <<https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=32241744>> (2016, жовтень, 14).

⁵ Огляд банківського сектору. Випуск 1. Жовтень 2016. *Офіційний сайт Національного банку України*. <<https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=37585678>> (2016, жовтень, 10).

⁶ Звіт про фінансову стабільність. Випуск 1. Червень 2016. *Офіційний сайт Національного банку України*. <<https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=32241744>> (2016, жовтень, 14).

становило 1:3,4 проти 1:1,1 у 2010 р.¹), адже, по-перше, «динаміка заощаджень, які акумулюються у інститутах грошово-кредитної системи, характеризує ступінь довіри до них з боку домогосподарств»², а по-друге, інвестиційний потенціал домогосподарств «може бути реалізований за створення конкретних заходів активізації залучення заощаджень домогосподарств до інвестиційних процесів, тобто переведення їх з неорганізованої форми в організовану, а саме: вкладення у банківських та небанківських депозитних установах ... тощо»³.

Висновки. Існуючі тенденції у формуванні доходів та витрат домогосподарств України дозволяють оцінити ресурси останніх як достатньо ризикове джерело депозитної бази банків з високою ймовірністю збереження його нинішнього такого статусу у тривалій перспективі. Позитивні зрушення у мотиваційній поведінці громадян щодо здійснення заощаджень загалом та зміни співвідношення між їх організованою та неорганізованою формами зокрема можливі за умови підвищення рівня життя населення, що, у свою чергу, об'єктивно пов'язано із зміною політики доходів в країні та їх оподаткування, формуванням позитивного тренду макроекономічної стабілізації.

References:

1. Dokhody ta vytraty naseleण्या u I-IU kvartalakh 2015 roku y u 2015 rotsi. Ekspres-vypusk. 31.03.2016 # 68/0/02.2vn-16. [Income and expenditure in 1-4 quarters of 2015. Express issue. 31.03.2016 # 68/0/02.2vn-16.] *Ofitsiyyny sayt Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrayiny* [The official website of the State Statistics Service of Ukraine]. <<http://www.ukrstat.gov.ua/>> [in Ukrainian].
2. Hlushchenko, O.V. (2016). Finansovi resursy domohospodarstv yak skladova chastyna fondu natsionalnoho dobrobutu Ukrayiny [Financial resources of households as a part of Ukraine's national welfare fund]. *Ekonomichnyy analiz* [Economic analysis], 1, Vol. 24, 122-132. <<http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/2514/1/18.pdf>> [in Ukrainian].
3. Hnatenko, I.A., Rubezhans'ka V.O. (2016). Parametry ta pokaznyky sotsial'noyi bezpeky naseleण्या Ukrayiny [Parameters and indicators of social safety of the populatuion]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu* [Herald of Khmelnytskyi national university], 1, 242-249. <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/pdfbase/2016/VKNU-ES-2016-N1_232.pdf> [in Ukrainian].
4. Kozoriz, M.A., Klyuchnyk, L.V. (2014). Finansovi resursy domashnikh gospodarstv: problemy formuvannya i vykorystannya [Financial resources of households: problems of formation and use]. *Rehional'na ekonomika* [Regional economy], 1, 94-103. <irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?...2...> [in Ukrainian].
5. Kvasnyts'ka, R.S. (2015). Investytsiyini resursy domohospodarstv: sklad, poryadok formuvannya ta otsinka [Investment resources of households: composition, formation and evaluation]. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu* [Herald of Khmelnytskyi national university], 4, Vol 2, 139-146. <<http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/4513/1/%d0%ba%d0%b2%d0%b0%d1%81%d0%bd%d0%b8%d1%86%d1%8c%d0%ba%d0%b0.pdf>> [in Ukrainian].
6. Ohlyad bankiv's'koho sektoru. Vypusk 1. Zhovten' 2016. [Overview of the banking sector. Issue 1. October 2016.] *Ofitsiyyny sayt Natsional'noho banku Ukrayiny* [The official website of the National Bank of Ukraine]. <<https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=37585678>> [in Ukrainian].
7. Vytraty i resursy domohospodarstv Ukrayiny u 2015 rotsi (za danymy vybirkovoho obstezhennya umov zhyttya domohospodarstv Ukrayiny). Statystychnyy zbirnyk. Chastyna I. [Costs and resources of households in Ukraine in 2015 (According to the sample survey of household living conditions in Ukraine). Statistical Yearbook. Part 1.] *Ofitsiyyny sayt Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrayiny* [The official website of the State Statistics Service of Ukraine]. <<http://www.ukrstat.gov.ua/>> [in Ukrainian].
8. Zvit pro finansovu stabil'nist'. Vypusk 1. Cherven' 2016. [Financial Stability Report. Issue 1. June 2016.] *Ofitsiyyny sayt Natsional'noho banku Ukrayiny* [The official website of the National Bank of Ukraine]. <<https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=32241744>> [in Ukrainian].

¹ Квасницька, Р.С. (2015). Інвестиційні ресурси домогосподарств: склад, порядок формування та оцінка. *Вісник Хмельницького національного університету*, 4, Т. 2, 139-146. <<http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/4513/1/%d0%ba%d0%b2%d0%b0%d1%81%d0%bd%d0%b8%d1%86%d1%8c%d0%ba%d0%b0.pdf>> (2016, жовтень, 15).

² Глушенко, О.В. (2016). Фінансові ресурси домогосподарств як складова частина фонду національного добробуту України. *Економічний аналіз*, 1, Т. 24, 122-132. <<http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/2514/1/18.pdf>> (2016, жовтень, 14).

³ Квасницька, Р.С. (2015). Інвестиційні ресурси домогосподарств: склад, порядок формування та оцінка. *Вісник Хмельницького національного університету*, 4, Т. 2, 139-146. <<http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/4513/1/%d0%ba%d0%b2%d0%b0%d1%81%d0%bd%d0%b8%d1%86%d1%8c%d0%ba%d0%b0.pdf>> (2016, жовтень, 15).